

**ВІДОБРАЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «СЛУЖБА»
У СВІДОМОСТІ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ**

На основі вільного асоціативного експерименту з'ясовано особливості вербалізації поняття «служба» у свідомості державних службовців і бібліотечних працівників з різним рівнем освіти. Проаналізовано основні відмінності українськомовного світосприйняття цих двох професійних груп на основі теорії О. О. Потебні про «ближче» і «дальше» значення. Схарактеризовано ставлення до служби з боку державних службовців. Обґрунтовано різницю між поняттями «служба», «робота», «праця» у свідомості держслужбовців.

Ключові слова: вільний асоціативний експеримент, стимул, реакція, поняття, державна служба.

На відміну від усіх інших сфер, державна служба – це специфічний «соціальний, правовий, організаційний інститут» [6, с. 61], який покликаний формувати та реалізовувати державну політику, управляти державою, забезпечувати права та свободи людини та громадянина [4, с. 15]. Цей інститут має свою структуру та ієрархію, свої традиції та моделі поведінки (як мовної, вербальної, так і позамовної, невербальної). Цілком закономірно, що професійний досвід, професійні знання та професійна комунікація державних службовців стають фільтром, який за своєю природою є важливим складником у вибудовуванні розгалуженої «ієрархії смислів і духовних цінностей» [1, с. 36] у фрагментах мовної картини світу для кожної окремої особистості державного службовця. Ці фахівці можуть виконувати різні соціальні ролі, проте їхній активний словниковий запас залежатиме безпосередньо від мовних знань і позамовного досвіду, зокрема професійного та життєвого. Проблема відображення різних понять у свідомості людини як носія конкретної мови в українському мовознавстві досліджували на двох рівнях: індивідуально-авторському (Н. М. Діденко, Л. Ф. Дорошина, В. Г. Заїць, Н. С. Мочалова, К. В. Писаренко, С. В. Форманова та ін.) та колективно-національному (О. С. Бондаренко, І. І. Казимир, П. В. Мацьків, В. П. Сімонок, В. Б. Яковлева, О. О. Яцкевич та ін.). Однак відображення понять загалом і поняття «служба» зокрема (навіть у асоціативних словниках зазвичай стимул «служба» відсутній) у свідомості державних службовців на тлі інших професійних груп завжди були поза увагою лінгвістів, у чому й полягає **актуальність нашої розвідки**.

Мета роботи – підрахувати та проаналізувати кількісні показники реакцій державних службовців на стимул *служба* з урахуванням реакцій іншої професійної групи. **Завдання:** по-перше, виокремити спільні та відмінні риси державних службовців порівняно з іншими фахівцями, зокрема бібліотечними працівниками з різним рівнем освіти, по-друге, з'ясувати та описати найтипівші реакції кожної професійної групи на стимул *служба*, по-третє, встановити особливості реакцій саме професійної групи держслужбовців.

Об'єкт дослідження – особливості відображення поняття *служба* у свідомості держслужбовців.

Предмет дослідження – кількісні показники реакцій державних службовців на стимул *служба* з урахуванням реакцій іншої професійної групи.

Матеріалом дослідження слугують результати усного інтерв'ю серед державних службовців та письмового вільного асоціативного експерименту, проведеного за допомогою стихійної вибірки, серед державних службовців Києва – 418 осіб та Полтави – 57, а також 119 працівників бібліотек з вищою освітою та 24 працівники бібліотеки без вищої освіти (див. таблицю 1). У зв'язку з тим, що бібліотечних працівників без вищої освіти невелика кількість, ми не поділяли їх за віковим параметром.

Таблиця 1.

Вікові групи учасників вільного асоціативного експерименту

	22 – 35 років	36 – 50 років	старші 50-ти	вік не вказано
Держслужбовці Києва	196	130	63	29
Держслужбовці Полтави	17	23	16	1
Працівники з вищою освітою	18	49	49	3
Працівники без вищої освіти	-	-	-	24

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що уперше в українському мовознавстві поняття *служба* розглянуто у контексті ставлення до неї професійної групи державних службовців на тлі представників інших професій.

Теоретичне значення розвідки полягає в тому, що результати можуть бути використані для подальшого аналізу проблем лінгвокогнітивного механізму сприйняття державних службовців.

Практична цінність зумовлена можливістю використання його результатів для укладання професійних асоціативних словників.

У академічному тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо вісім значень лексеми «служба»: 1. Дія за значенням *служити*; обов'язок, визначений посадою. 2. Праця, заняття як засіб існування; місце, де хто-небудь працює, служить; (застаріле) озброєні люди, що служать у кого-небудь. 3. Перебування в армії, відбування військового обов'язку. 4. Галузь виробництва, а також установа, організація, що відає тією або тією ділянкою роботи. 5. Надвірні підсобні господарські приміщення, будівлі (вживається тільки у множині). 6. Слуги, прислуга. 7. Виконання в церкві релігійних обрядів; богослужіння. 8. (застаріле, розмовне) Військовослужбовець, солдат [10, с. 377]. В умовах ХХІ ст. сформувався ще кілька значень слова: 'задача або операція, яка виконується прикладною або системною програмою' [7, с. 450]; 'спеціалізоване програмне забезпечення, що не має графічного інтерфейсу й працює без взаємодії з користувачем' [7, с. 543]. Усі ці значення більшою чи меншою мірою усвідомлено або не усвідомлено знайомі звичайному пересічному українцеві, проте з урахуванням теорії О. О. Потебні про ближче та дальше значення [8, с. 19 – 20] ми можемо стверджувати, що те значення, яке для однієї спільноти є «ближчим», для іншої може бути «дальшим».

У київських і полтавських держслужбовців слово *служба* асоціюється передусім з державною службою (див. таблицю 2). Порівняймо: реакцію *державна* до стимулу

служба надали 24,2 % київських і 14,0 % полтавських держслужбовців, тоді як бібліотечні працівники без вищої освіти узагалі не дали такої реакції, а з вищою освітою – лише 10,1 %. Ця синтагматична реакція доповнює поняття «служба» і разом вони утворюють цілісне словосполучення з атрибутивним семантико-синтаксичним відношенням: прикметник *державна* + іменник *служба*. Це словосполучення як термін, подібно до термінологізованого словосполучення «державний службовець», закріплене в енциклопедіях і словниках-довідниках з державного управління, а також у законодавстві, зокрема у чинному Законі України «Про державну службу». Згідно з цим законом «державна служба – це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави» [9]. З цього визначення зрозуміло, що той відсоток опитуваних, чия реакція на стимул була *державна*, підсвідомо або свідомо мали на увазі термінологічну конструкцію, яка передбачає служіння державі, яке полягає у виконанні її завдань і функцій.

Проте, також можна припустити, що більшість державних службовців, даючи таку реакцію, мали на увазі назву органу виконавчої влади (наприклад, *Державна служба експортного контролю*, *Державна служба України з надзвичайних ситуацій* тощо), що є наслідком активізації четвертого значення з 11-томного тлумачного словника, або ж складник соціального інституту. Це пов'язано передусім з тим, що саме поняття державної служби не однозначне, і Словник термінів і понять з державного управління фіксує 3 значення: 1) державний правовий і соціальний інститут, який здійснює в межах своєї компетенції реалізацію цілей та функцій органів державної влади; 2) професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів; 3) орган виконавчої влади, що здійснює державне управління у відповідній сфері чи секторі управління [3 с. 46 – 47].

Таблиця 2.

Реакції на стимул *служба* (%)

	Держслужбовці Києва	Держслужбовці Полтави	Працівники з вищою освітою	Працівники без вищої освіти
Державна	24,2	14,0	10,0	0,0
Робота	14,1	26,3	18,5	0,0
Праця	3,3	1,8	2,5	0,0
Обов'язок	6,5	5,3	0,0	0,0
Військова	25,6	21,1	43,6	58,3

Як бачимо, жодне з цих значень не близьке для опитаних працівників бібліотек без вищої освіти (див. таблицю 2). Відповідно до цього цілком закономірною є відсутність синтагматичних реакцій *робота* чи *праця* у них на цей стимул. Натомість, бібліотечні працівники з вищою освітою, державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування Києва та Полтави мали такі реакції. Зокрема, реакцію *робота* серед цих груп опитаних виявлено у 18,5 % (молодша вікова група – 22,2 %, середня – 16,3 %, старша – 18,4 %), 14,1 % (молодша вікова група – 12,2 %, середня – 15,4 %, старша – 17,5 %) та 26,3 % (молодша вікова група – 17,6 %, середня – 30,4 %, старша – 25,0 %) відповідно, а реакцію *праця* – у 2,5 % (молодша вікова група – 0,0 %, середня – 2,0 %, старша – 4,1 %), 3,3 % (молодша вікова група – 4,1 %, середня – 2,3 %, старша – 4,8 %) та 1,8 % (молодша вікова група – 0,0 %, середня – 4,3 %, старша –

0,0 %) відповідно. Попри те, що і СУМ, і словник за редакцією Б. Грінченка вказують на синонімічність понять *робота* і *праця* та розкривають їх одне через одне, розмежування цих слів у мовній картині світу українців «пов'язане з соціальним контекстом і конкретними умовами життя суспільства, вплив яких у деяких випадках набуває певної інтенсивності» [5, с. 25]. Т. В. Радзієвська, детально аналізуючи їхню вербалізацію у мовній картині світу українців, по-перше, доходить висновку, що «*праця* – це діяльність, що реалізується у площині «людина – природа», в той час як *робота* знаходиться у площині існування людини в суспільстві» [5, с. 17], а по-друге, виділяє низку особливостей характеристик суб'єкта праці та роботи [5, с. 17 – 19]. З огляду на це можемо стверджувати, що *служба* у 3,3 % опитаних киян-держслужбовців, 1,8 % – полтавців-держслужбовців і 2,5 % – бібліотечних працівників з вищою освітою асоціюється з діяльністю за визначеним сценарієм, суб'єкт якої не є її ініціатором, суб'єктом, що визначає її мету, або ж її організатором, ідеологом чи експертом. Це засвідчує і приклад з одного інтерв'ю киянина-держслужбовця 39-ти років, який перебуває на службі близько 15 років:

*<...> якщо російська література / це література дворян їхніх / то українська література / це література державних службовців // і це не дивно / бо я думаю що так само як я зараз **працюю** / вони так само **працювали** // у них було **безліч вільного часу** / для того / щоб займатись літературою //*

Однак для 14,1 % опитаних киян-держслужбовців, 26,3 % полтавців-держслужбовців і 18,5 % працівників бібліотек з вищою освітою *служба* є престижною / непрестижною тимчасовою діяльністю, яка є засобом заробітку грошей тощо. Наприклад, для киянки-держслужбовця 25-ти років зі стажем близько трьох років державна служба є всього лише «заробітком» трудового досвіду:

*<...> тримає те / що мені **потрібен досвід** / щоб піти кудись далі // тому що як всім відомо / в нас в Україні **без досвіду нікуди не беруть** // **це все** //*

Таке явище засвідчує негативну тенденцію серед чинних державних службовців (17,4 % киян і 28,1 % полтавців) сприймати свою службу не як покликання та внутрішній потяг, здатність, схильність до певної справи, професії, а як щось перехідне, що не вимагає особливих зусиль. З іншого боку, є також тенденція, яка засвідчує намагання державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування вживати дієслово «служити» та похідних від нього слів. Це пов'язано передусім з тим, що вони скрупульозно дотримуються положень законодавства. У чинному Законі України «Про державну службу» щодо службовців вживається переважно словосполучення «проходження державної служби», яке складається з допоміжного віддієслівного іменника та віддієслівного іменника з означенням. Це словосполучення у різних стилях спілкування може зазнавати певної деформації (особова форма однини або множини дієслова в теперішньому чи майбутньому часі + віддієслівний іменник з означенням або без означення / родова форма однини або множини дієслова у минулому часі + віддієслівний іменник з означенням або без означення). Так в одному інтерв'ю 54-річний полтавський держслужбовець, стаж державної служби якого сягає близько 26-ти років розповів історію, яка виникла у його житті під час заповнення важливих службових документів:

*<...> і всі ж пишуть // **працюю** чи **працює** в виконавчій обласній раді / я єдиний / хто написав / **проходжу службу** / і тут деякі керівники на той час були <...> він їм сказав / **перетисуй** / він ще тоді відкрив закон / наше законодавство про службу в органах місцевого самоврядування // **тобто ми проходимо службу / а не працюємо** <...>*

Навіть у назві Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», яким керується посадові особи місцевого самоврядування у своїй діяльності, помітна тенденція до уникання слів «робота» та «праця» щодо державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Усього 6,5 % київських державних службовців сприймають службу як обов'язок, даючи відповідну реакцію. Більшою мірою це властиво держслужбовцям молодшої (6,6 %) та середньої (7,6 %) вікових категорій, меншою мірою – старшій віковій групі (4,8 %). 5,3 % полтавських держслужбовців теж сприймають свою службу як обов'язок (5,9 % – молодшої, 8,7 % – середньої, 0,0 % – старшої вікових груп). При цьому тенденція щодо вікових груп і в Києві, і в Полтаві зберігається.

Натомість 58,3 % бібліотечних працівників без вищої освіти надавали реакції, пов'язані з армією (33,3 %), антитерористичною операцією (16,7 %) та військом чи Збройними силами України (8,3 %). Такі реакції притаманні й іншим опитаним професійним групам (див. таблицю 2), але різною мірою, зокрема: 43,6 % бібліотечним працівникам з вищою освітою (молодша вікова група – 38,9 %, середня – 42,9 %, старша – 53,1 %); 21,1 % полтавським державним службовцям (молодша вікова група – 17,6 %, середня – 17,4 %, старша – 31,3 %); 25,6 % київським державним службовцям (молодша вікова група – 24,5 %, середня – 29,2 %, старша – 22,2 %).

Як бачимо, реакції, пов'язані з армією та військовою службою недержслужбовці дають значно частіше, ніж держслужбовці. Проте у державних службовців попри більшу різноманітність реакцій, деякі реакції, які властиві пересічним громадянам України, відсутні. Такою є, наприклад, реакція АТО / в АТО. З усієї кількості опитаних бібліотечних працівників з вищою освітою і без неї 0,8 % і 16,7 % відповідно надавали ці реакції. Державні службовці Києва теж давали реакції, пов'язані з антитерористичною операцією на Сході України, але використовували не офіційний термін дипломатії та законодавства, а вказували на сутність ситуації: «війна», «воєнна». Такі реакції надали всього лише 0,7 % держслужбовців-киян.

Держслужбовці Полтави (57 осіб) жодного разу не зреагували на стимул подібними реакціями, проте і їм властиві реакції тематичного поля «військова служба», на основі якого можна побудувати такий фрагмент асоціативно-вербальної мережі: *військова – 4, в армії – 3, армія, в збройних силах, військовий, військові – 1*. Це тематичне поле пов'язане безпосередньо з третім значенням поняття *служба*.

Держслужбовці Києва (418 осіб) теж надають реакції з відповідним значенням. Порівняймо: *військова – 43, армія – 19, військовий – 10, в / у армії – 9, солдат – 3, військо – 2, за контрактом – 2, армії, армія, військове, військові, військовослужбовець, дострокова, строкова, у лавах ЗСУ, перебування в армії – 1*.

Отже, третє значення лексеми «служба» актуальним є для всіх опитаних професійних груп, але різною мірою. Порівняно з іншими групами тільки чверть киян-держслужбовців надає реакцію, пов'язану з військовою службою (25,6 %). Це майже співвідносно з кількістю тих, хто надає реакцію, пов'язану з державною службою (24,2 %). Відмінність полягає в тому, що реакція, пов'язана з державною службою, лише одна – «державна». Вона повторюється майже стільки разів, скільки в сумі повторюються усі реакції, пов'язані з військовою службою. Це явище засвідчує типовість асоціацій для цієї професійної спільноти, адже одиничні реакції можуть бути короткочасними та випадковими. Якщо взяти до уваги усі одиничні реакції, які більшою чи меншою мірою стосуються держслужби, то до 24,2 % сміливо додамо щонайменше 13,2 %. Зокрема це будуть такі реакції: *державна – 8, виконання – 5, посада – 5, народу – 4, виконання обов'язків – 3, професійна діяльність – 2, виконавча,*

виконання певних обов'язків, виконання покладених обов'язків, виконання роботи, дипломатична, державний орган, з 9 до 6, завдання, із метою допомоги та принесення користі людям, кадрів, механізм, міністру, народ, неупередженість, орган, органи, патронатна, персоналу, понаднормова, посадові обов'язки, послуги, професійна, професійна зайнятість у широкому значенні на держпосаді, професія, процедура, реформа, рішення, стиль поведінки – 1.

Серед полтавських держслужбовців реакції, пов'язані з військовою службою, надали 21,1 %, а реакції, пов'язані з державною, – 14,0 %. Це передусім пов'язано з особливостями українського законодавства. Адже, крім Закону України «Про державну службу», основним законом, який регулює їхню діяльність, є Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Відповідно до цього 5,3 % полтавських держслужбовців указали реакцію *в органах місцевого самоврядування*. Така реакція, як і реакція *державна*, разом зі стимулом *служба* утворює кліше. Державний службовець видає за реакцію готову конструкцію. При чому зазначена конструкція є результатом інертності думки та активізації пам'яті. Склавши до купи стимул і реакцію та звернувшись до основного закону державних службовців ми можемо легко простежити, чим викликана поява наступного слова [2, с. 97].

Для державних службовців Києва, характерні також оцінні реакції, хоч і у невеликій кількості. В інших опитаних реакції з такою семантикою відсутні. Полтавські держслужбовці утрималися від будь-яких оцінних реакцій. Київські держслужбовці (1,4 %) надали переважно позитивні реакції, що стосуються гарного виконання обов'язків: *бездоганна, бути корисним, вдале виконання завдань, порятунком, хороша, чітке виконання обов'язків – 1*. Трохи менша кількість – 0,7 % – дала негативні реакції: *рабство, небезпечна, опасна – 1*. При цьому реакція *рабство* пов'язана передусім з відсутністю волі та самостійності на держслужбі. Інші реакції *небезпечна* та *опасна* (укр. *небезпечна*) стосуються військової служби, адже державна служба а ргіогі не несе загрози життю та здоров'ю службовця.

Отже, поняття *служба* – багатозначне, але у київських і полтавських держслужбовців асоціюється переважно з *державною*. Меншою мірою така реакція притаманна бібліотечним працівникам з вищою освітою і зовсім не характерна – для працівників без вищої освіти. Загалом така реакція доповнює поняття й укупі зі стимулом утворює цілісне словосполучення з атрибутивним семантико-синтаксичним відношенням: прикметник *державна* + іменник *служба*. Це словосполучення як термін закріплене в енциклопедіях і словниках-довідниках з державного управління, а також у законодавстві. Проте сам термін теж є неоднозначним, що становить певні труднощі під час визначення ближчого та дальшого значення слова чи словосполучення для професійної групи державних службовців. Менш поширеними серед держслужбовців і посадових осіб місцевого самоврядування є реакції *робота* та *праця* на цей стимул. Розмежування цих слів у мовній картині світу українців пов'язане з соціальним контекстом і конкретними умовами життя суспільства та відображає особливості сприйняття та усвідомлення своєї діяльності. Для одних це можливість заробляти гроші чи досвід, а для інших – обов'язок. Реакції, пов'язані з армією та військовою службою, недержслужбовці дають значно частіше, ніж держслужбовці. Що ж до оцінних реакцій, то вони характерні тільки для держслужбовців. У інших опитаних реакції з такою семантикою на стимул *служба* відсутні.

Література

1. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность [Текст] : монографія / Ю. Н. Караулов. – Изд. 7-е. – Москва : Изд-во ЛКИ, 2010. – 264 с.
2. Кубрякова Е. С. Человеческий фактор в языке: язык и порождение речи [Текст] / Е. С. Кубрякова. – Москва : Наука, 1991. – 240 с.
3. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління [Текст] / В. Я. Малиновський. – Київ : Атіка, 2005. – 240 с.
4. Наливайко Л. Р. Проблеми правового регулювання інституту державної служби в Україні [Текст] / Л. Р. Наливайко // Наук. вісник Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ. – 2011. – № 4. – С. 15–20.
5. Радзівська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – соціум – культура – мовна особистість [Текст] : монографія / Т. В. Радзівська ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2010. – 491 с.
6. Панова М. Н. Языковая личность государственного служащего: дискурсивная практика, типология, механизмы формирования [Текст] : дис... д-ра филол. наук : 10.02.01 / М. Н. Панова; Рос. ун-т дружбы народов. – Москва, 2004. – 393 с.
7. Півняк Г. Г. Тлумачний словник з інформатики [Текст] / Г. Г. Півняк, Б. С. Бусигін, М. М. Дівізінюк, О. В. Азаренко, Г. М. Коротенко, Л. М. Коротенко; за заг. ред. акад. НАН України Г. Г. Півняка ; Нац. гірн. ун-т. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Дніпропетровськ : Нац. гірн. ун-т, 2010. – 605 с.
8. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике [Текст] : [в 4-х томах]. Т. 1 – 2 / А. А. Потебня. – Москва : Гос. учеб.-пед. изд-во М-ва просвещения РСФСР, 1958. – 536 с.
9. Про державну службу : Закон України : офіц. текст : станом на 21 трав. 2017 р. / ВР України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (21 трав. 2017 р.).
10. Словник української мови : в 11 т. Т. 9. [Електронний ресурс] / АН УРСР, Ін-т мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – Київ: Наук. думка, 1970 – 1980. – Режим доступу : <http://sum.in.ua> (21 трав. 2017 р.).

References

1. Karaulov, Y. N. (2010) *Russian language and language personality* [Russkij jazyk i jazykovaja lichnost’], Monograph, Moscow, 264 p. [Tekst]
2. Kubryakova, E. S. (1991) *Human factor in language: language and speech generation* [Chelovecheskij faktor v jazyke: jazyk i porozhdenie rechi], Moskva, 240 p.
3. Malynovs’kyj, V. Ja. (2005) *Dictionary of terms and concepts from public management* [Slovnyk terminiv i ponjat’ z derzhavnogo upravlinnja], Kyi’v, 240 p.
4. Nalyvajko, L. R. (2011) *Problems of Legal Regulation of the Institute of Civil Service in Ukraine, Scientific bulletin of the Dnepropetrovsk State University of Internal Affairs* [Problemy pravovogo reguljuvannja instytutu derzhavnoi’ sluzhby v Ukrai’ni, Nauk. visnyk Dnipropetr. derzh. un-tu внутр. справ.], No. pp. 15–20.
5. Radzijevs’ka, T. V. (2010) *Essays on conceptual analysis and text linguistics. Text – socium – culture – language personality* [Narysy z konceptual’nogo analizu ta lingvistyky tekstu. Tekst – socium – kul’tura – movna osobystist’], Monograph, Kyev, 491 p.
6. Panova, M. N. (2004) *Language personality of a civil servant: discursive practice, typology, mechanisms of formation* [Jazykovaja lichnost’ gosudarstvennogo sluzhashhego:

diskursivnaja praktika, tipologija, mehanizmy formirovanija], The dissertation of the Doctor of Philology, Moscow, 393 p.

7. Pivnjak, G. G. et al (2010) *Explanatory dictionary from Informatics* [Тлумачный словник з информатики], Dnipropetrovsk, 605 p.

8. Potebnja A. A. (1958) *From notes on Russian grammar : In four volumes, Vol. 1 – 2* [Из записок по русской грамматике : в 4-х томах, Т. 1 – 2], Moskva, 536 p.

9. *About civil service, The Law of Ukraine* [Про державну службу, Закон України], Official text on state 21 may 2017 y. [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (21 may 2017 y.).

10. *Dictionary of the Ukrainian language (1970 – 1980)* [Словник української мови], Kyev [Electronic resource]. – Access mode : <http://sum.in.ua> (21 may 2017 y.).

В. Л. Шелудько,

*Институт українського мовознавства НАН України,
відділ стилістики, культури мови та соціолінгвістики*

ОТОБРАЖЕНИЕ ПОНЯТИЯ «СЛУЖБА» В СОЗНАНИИ ГОССЛУЖАЩИХ

На основе свободного ассоциативного эксперимента выяснены особенности вербализации понятия «служба» в сознании государственных служащих и библиотечных работников с разным уровнем образования. Проанализированы основные отличия украинскоязычного мировосприятия этих двух профессиональных групп на основе теории А. А. Потебни о ближайшем и дальнейшем значениях. Охарактеризовано отношение к службе со стороны государственных служащих. Обоснована разница между понятиями «служба», «робота», «праця» в сознании украинских госслужащих.

Ключевые слова: свободный ассоциативный эксперимент, стимул, реакция, понятие, государственная служба.

V. L. Sheludko,

*The National Academy of Science of Ukraine, Institute of Ukrainian Language,
Stylistics, Language Culture and Sociolinguistics Department*

DISPLAYING THE CONCEPT OF «SLUZHBA» IN THE MINDS OF CIVIL SERVANTS

On the basis of a free associative experiment, the features of the verbalization of the concept of «sluzhba» in the minds of public servants and library workers with different levels of education are elucidated. The main differences between the Ukrainian-speaking worldview of these two professional groups are analyzed on the basis of O. O. Potebnia's theory of «closer» and «further» values. The attitude to the service on the part of civil servants is characterized. The difference between the concepts of «sluzhba», «robota», «pratsya» in the minds of Ukrainian civil servants is justified. The presence of estimated reactions in each professional group is analyzed.

Key words: free associative experiment, stimulus, reaction, concept, civil servants.